Världens fattiga vinner på öppnare gränser

Svenska Dagbladet den 18 oktober 2015

Världen är en ojämlik plats. De ekonomiska skillnader som finns mellan individer som bor i samma land kan kännas stora, men i det globala perspektivet är det skillnader mellan länder, inte inom länder, som huvudsakligen driver ojämlikheten i världen. Öppnare gränser är därför ett enkelt sätt att minska ojämlikheten – för varje person som flyttar från ett fattigt land till ett rikt minskar den globala ojämlikheten.

Ur ett ekonomiskt perspektiv har öppnare gränser i princip bara positiva konsekvenser för världens fattiga. Det gör det möjligt för åtminstone en del av dem att komma till rikare länder där de kan öka sin produktivitet, tjäna mer pengar och leva ett bättre liv.

För världens rika är frågan knepigare – det finns både för- och nackdelar med ökad rörlighet. Låt oss, för enkelhetens skull, fokusera på nackdelarna, till exempel på det faktum att det blir fler som konkurrerar på arbetsmarknaden i det rika landet.

Så hur ska vi i den rika världen tänka när vi funderar på hur öppna gränser vi vill ha? I den här enkla modellen handlar det om att väga fördelarna för världens fattiga mot de nackdelar som kan uppkomma för invånare i de rika länderna.

Det är ett välkänt, och välstuderat, fenomen att människor bryr sig mer om dem som är mer lika dem själva. Vi må tycka att det är ett sorgligt faktum, men likväl är det så det ser ut empiriskt. Det är lätt att se även i extremt konstlade situationer, där människor delas in i till exempel en ”orange” och en ”lila” grupp. Trots att indelningen är slumpmässig tenderar människor att vara mer generösa och samarbetsvilliga gentemot dem med samma färg som de själva. Det är alltså vare sig märkligt eller förvånande om människor från ett rikt land bryr sig mer om sina landsmän än om dem från fattigare länder.

Vad blir då konsekvensen för frågan om öppnare gränser, som i slutändan handlar om att väga ökad välfärd för världens fattiga mot en eventuellt något minskad välfärd för invånarna i det egna, rika, landet?

Dani Rodik vid Harvard University, en känd nationalekonom, ställer sig den frågan. Han kommer fram till att en genomsnittlig person i till exempel Sverige måste bry sig mer än fem gånger så mycket om andra människor i Sverige, jämfört med människor i till exempel Syrien för att det ska gå att försvara åsikten att gränserna inte bör vara mer öppna än vad de är nu.

I sin beräkning antar Rodrik att de som drar nytta av de öppnare gränserna är förhållandevis rika i sina gamla hemländer och blir relativt fattiga i länderna dit de flyttar. Detta antagande gör att inkomstskillnaden som migrationen resulterar i är betydligt mindre än i verkligheten. Dessutom ignorerar han alla fördelar för migranterna som inte är ekonomiska, till exempel att de kommer undan krig och förföljelse.

Så föreställ dig en genomsnittlig svensk som du inte känner. Och en genomsnittlig person i till exempel Syrien eller Afghanistan som du inte heller känner. Känns det överdrivet att du skulle bry dig om den okände svensken mer än fem gånger så mycket som den okände syriern eller afghanen? Känns det ännu mer överdrivet om du i stället tänker på ett för dig okänt svenskt barn och ett okänt syrianskt eller afghanskt barn? I så fall är det här med stängda gränser nog ingenting för dig.

Johanna Möllerström
Assistant Professor i nationalekonomi vid George Mason University, samt affilierad forskare vid Institutet för Näringslivsforskning (IFN)